

Keywords: auditory analysis, acoustic analysis, dialogue, intonation, English official-business discourse.

Руда С. В.

Київський національний університет України "КПІ"

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК

Завдання практичного оволодіння іноземною мовою потребує пошуку шляхів удосконалення як методики вироблення мовленнєвих умінь, так і великої уваги до організації мовного матеріалу. У методичній літературі висвітлюється низка питань, пов'язаних з роботою над лексикою. Однак існують і певні проблеми у формуванні лексичних навичок, необхідних для говоріння.

Ключові слова: говоріння, як вид мовленнєвої діяльності; веб-ресурси, глобальна мережа Інтернет; розвиток комунікативних здібностей; інформаційні технології; WWW-проекти і E-mail-проекти; компетентнісний підхід.

Розвиток України як самостійної держави потребує забезпечення всіх галузей народного господарства висококваліфікованими спеціалістами, які володіють фундаментальними теоретичними знаннями й високорозвиненими вміннями організації виробничого процесу. Проблема підготовки конкурентоспроможних фахівців має як теоретичне, так і практичне значення. Один із шляхів вирішення даної проблеми – це формування у студентів мовленнєвої культури, комунікативної компетенції, оволодіння кількома мовами (в тому числі 1-2 іноземними мовами). Методика навчання іноземної лексики здавна привертала увагу вчителів та методистів, і для цього існують вагомі причини: 1) важлива роль, яку відіграє знання словника в розвитку мовленнєвих умінь учнів; 2) трудомісткість процесу оволодіння словником; 3) складність самої проблеми, оскільки лексичний склад мови являє собою досить різноманітну й барвисту картину, а лексичні одиниці – різнопланові й багатомірні явища, істотні особливості засвоєння яких важко виявити та повернути на користь методики навчання. Завдання практичного оволодіння іноземною мовою потребує пошуку шляхів удосконалення як методики вироблення мовленнєвих умінь, так і великої уваги до організації мовного матеріалу. У методичній літературі висвітлюється низка питань, пов'язаних з роботою над лексикою. Однак існують і певні проблеми у формуванні лексичних навичок, необхідних для говоріння. У висловлюваннях учнів не спостерігається належного варіювання лексики, і тому їх мовлення в мовному відношенні дуже часто буває бідним [4; 98-99].

Питаннями навчальних діалогів, які базуються на комунікативних засадах займалася низка видатних педагогів, психологів та методистів минулих років та сьогодення: Артемов В. А., Бех П. О., Биркун Л. В., Близнюк О. І., Панова Л. С., Гордій О. М., Леонт'єв А. А., Пассов Є. І., Перкас С. В., Петровська Л. А., Романенко Т. Л., Тешева М. М. та ін. Але на сьогодні питання навчання професійно орієнтованого діалогічного мовлення в контексті комунікативної методики лишається недостатньо вивченим. Комунікативний підхід є пріоритетним у теорії та практиці навчання мов. Принцип комунікативності передбачає побудову процесу навчання іноземної мови як моделі процесу реальної комунікації (Ю. І. Пассов). Принцип комунікативності має на увазі збереження в навчально-мовленнєвій практиці основних характеристик і умов природного процесу спілкування: вмотивованість висловлювань, їх спрямування на конкретну особу, ситуативність, варіативність, емоційне забарвлення тощо. Реалізація

комунікативного підходу у навчальному процесі з іноземної мови означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається шляхом і завдяки здійсненню спеціалістом іншомовної мовленнєвої діяльності. З огляду на те, що природній процес говоріння відбувається за умов внутрішньої чи зовнішньої потреби, то саме потреба та внутрішнє бажання висловитися є необхідною умовою спілкування іноземною мовою. Для того щоб створити мотивацію спілкування іноземною мовою в навчальних умовах, потрібно використовувати ситуацію: мотив приховано в ситуації [5, с. 124].

Тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу, його наближення до реального процесу спілкування почала проявлятися вже давно – ще в середині 20 століття. Розробкою комунікативного методу в тій чи іншій мірі займалось багато наукових колективів та методистів у різних країнах. Найбільш вагомий внесок в обґрунтування методу зробили найпопулярніші його прихильники і, насамперед, Г. Уїдоусан, У. Литлвуд (Англія), Г. Е. Піфо (Германія), Ю. І. Пассов (Росія).

Комунікативний підхід орієнтований на організацію процесу навчання, організацію адекватного процесу реального спілкування завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвого спілкування (в інтерпретації Ю. І. Пас-сова), а саме:

1. Діяльнісний характер мовленнєвого спілкування, що втілюється в комунікативній поведінці викладача як учасника процесу спілкування та навчання, і в комунікативно вмотивованій, активній поведінці студента як суб'єкта спілкування та навчання;

2. Предметність процесу комунікації;

3. Ситуації спілкування, що моделюються як найтипівіші варіанти стосунків студентів між собою;

4. Мовленнєві засоби, які забезпечують процес спілкування та навчання у даних ситуаціях.

Компетентнісний підхід у навчанні мов досить новий, але у разі його успішної реалізації, є засобом забезпечення студентів корисними знаннями, необхідними для успішного досягнення цілей у реальних життєвих умовах. Розумінню сутності поняття комунікативної компетенції сприяє аналіз його структури. Однак, існує невизначеність щодо структури комунікативної компетенції. Ми вважаємо за необхідне зупинитися на структурі комунікативної компетенції старшокурсників, що складається з таких чинників:

а) мовленнєвої компетенції, що ґрунтується на чотирьох видах компетенцій: в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Зазначимо, що компетенція у говорінні включає компетенцію в діалогічному та монологічному мовленнях; лексична компетенція включає лексичні знання і мовленнєві лексичні навички; граматична – граматичні знання і мовленнєві граматичні навички; фонологічна – фонетичні знання та мовленнєві слухо-вимовні навички;

б) мовної компетенції, що є інтегративною та включає мовні знання (лексичні, граматичні, фонетичні та орфографічні), відповідні навички. Знання лише мовного матеріалу не забезпечує формування мовленнєвих умінь, студенти повинні здобути відповідні мовні знання, і в них необхідно сформувати конкретні мовленнєві навички для створення та розпізнання інформації;

в) дискурсивної компетенції, що включає комунікативні вміння, пов'язані з умовами реалізації окремих мовленнєвих функцій із застосуванням адекватних мовних моделей-зразків;

г) соціокультурної та соціолінгвістичної компетенції, що включають знання, уміння використовувати у спілкуванні та пізнанні іншомовні соціокультурні і соціолінгвістичні реалії. Іншими словами, це – сформованість у студентів цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни, що дозволяє асоціювати з мовною одиницею ту ж інформацію, що і носій мови, і досягти у такий спосіб повноцінної комунікації;

д) стратегічної компетенції, що передбачає уміння вибирати ефективні стратегії для розв'язання комунікативних завдань; розвиток здатності студентів до самостійного навчання і самовдосконалення, бажання спілкуватися, слухати і розуміти інших, планувати навчальний процес, уміння адекватної оцінки та самооцінки [2; 26-27].

У наш час, коли людство живе в умовах загальної глобалізації, основною проблемою є співіснування та співробітництво народів різних країн що мають різноманітні стилі життя та різні культури. Інтернет створює унікальну можливість для людей, які вивчають іноземні мови, користуватися автентичними текстами, слухати і спілкуватися з носіями мови, тобто він створює природне мовне середовище. Головна ж мета вивчення іноземних мов – формування комунікативної компетенції. Комунікативна компетенція у сучасному її розумінні передбачає формування здібностей до міжкультурної взаємодії. Сьогодні ця мета є найбільш цікавою та важливою для будь-яких категорій студентів, що вивчають іноземні мови. Навіть якщо подальша спеціалізація студента не пов'язана із закордонними поїздками, контактами з іноземними фахівцями, користування всесвітньою мережею Інтернет стає усе більш необхідною умовою одержання і передачі інформації з будь-якої спеціальності.

В основі формування вмінь у будь-якому виді іншомовної діяльності лежать слухомоторні навички. Отже, пріоритет у навчанні іноземної мови належить усним вправам. У цьому основна специфіка предмету й основні труднощі викладання, особливо якщо мова йде про формування уміння говоріння. Варто мати на увазі таку особливість предмету “іноземна мова”, як навчання мовної діяльності, можливо, лише в мовному спілкуванні. А для цього потрібний партнер. Інтернет дає можливість спілкування з реальним партнером-носієм мови через комп'ютерні телекомунікації. Інтернет – це міжнаціональне, крос-культурне суспільство, чия життєдіяльність заснована на електронному спілкуванні мільйонів людей в усьому світі, що говорять одночасно, найбільша за розмірами і кількості учасників розмова, що коли-небудь відбувалася. Спілкуючись в іншомовному середовищі, забезпеченим Інтернетом, студенти опиняються в дійсних життєвих ситуаціях. Вони приймають рішення широкого кола значимих, реалістичних, цікавих і досяжних задач, навчаються спонтанно і адекватно на них реагувати, що стимулює створення оригінальних висловлювань, а не шаблонну маніпуляцію мовними формулами.

Використання сучасних інформаційних технологій на занятті – надзвичайно актуальне і водночас проблематичне питання для викладача іноземної мови. В методиці викладання іноземних мов ця проблема розробляється з початку 80-х років ХХ століття. Сьогодні використання інформаційних технологій – одна з умов успішного вивчення іноземної мови. Тому викладач іноземної мови повинен, окрім ґрунтовної фахової підготовки, володіння сучасною комунікативною методикою, використовувати інформаційні технології на усіх етапах навчання – це вимога часу[1; 85].

З метою вивчення іноземних мов може використовуватись як вільне спілкування в Інтернеті, так і спеціально організоване спілкування в режимі електронної пошти, електронної конференції та дошки об'яв. Це створює унікальну автентичну ситуацію

діалогічного мовлення. Найбільш широко використовується спілкування за допомогою телекомунікаційних мереж: листування між окремими студентами і між цілими навчальними групами, обмін інформацією між навчальними закладами різних міст, країн. У цьому випадку викладач виступає в ролі організатора роботи, який допомагає спланувати листування, написати лист чи скласти колективну відповідь. Проведення Інтернет-проектів сприяє розвитку комунікативних умінь та навичок учнів. Існує два види проектів, планування, проведення та результати яких відрізняються один від одного. Це WWW-проекти і E-mail-проекти. WWW-проекти розраховані на те, що студенти отримують завдання, для виконання якого їм необхідно знайти інформацію в Інтернеті і представити потім результати свого пошуку. Тема проекту може відповідати темі підручника або бути незалежною від неї. Щоб провести проект – недостатньо лише сформулювати тему і забезпечити студентам можливість працювати в Інтернеті. Викладач повинен підготувати проведення проекту: сформулювати групи, визначити часові рамки проекту, продумати які матеріали, крім Інтернету, можуть бути використані студентами, знайти необхідні адреси тощо. Комунікацію електронною поштою краще за все проводити за допомогою E-mail-проектів. Успішним проект може бути в тому випадку, якщо він правильно спланований, має цікаву тему і відповідає рівню знань студентів. Зазвичай, E-mail-проекти проводяться за участю двох чи декількох груп студентів із різних країн, для яких мова, яка використовується, є іноземною, а не рідною. У проведенні E-mail-проектів дуже важливим є етап планування. Спочатку необхідно знайти партнерів і обговорити з ними тему, потім обумовити часові рамки проекту. Необхідно вирішити, який продукт заплановано отримати після закінчення проекту. Перевагою E-mail-проектів є те, що комунікація іноземною мовою відбувається з реальними партнерами. Студентам важливо, що тексти створюються не для викладача з метою продемонструвати свої знання та отримати оцінку, а для партнерів-однолітків з метою передачі цікавої інформації чи обговорення актуальної проблеми. Це сприяє розширенню мовної компетенції студентів і підвищенню мотивації вивчення іноземної мови [3; 117].

Отже, можна зробити висновок, що враховуючи всі переваги й можливості сучасних інформаційних технологій, не варто забувати, що комп'ютер, здійснюючи цілу низку функцій навчання, все ж таки не може повністю замінити викладача іноземної мови. Комп'ютер не потрібно протиставляти педагогу, а використовувати його як засіб підтримки професійної діяльності.

Навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах має бути комунікативно орієнтованим. Метою навчання є формування у студентів професійної комунікативної компетенції шляхом розвитку та вдосконалення усіх видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, письма та аудіювання. Досягти цього можна, використовуючи на уроках рольові та дискусійні ігри, драматизації, проблемні ситуації та інші подібні завдання, що спонукають студентів до спілкування.

Л і т е р а т у р а :

1. *Москалева И. С., Голубева С. К.* Использование компьютерных технологий для профессиональной подготовки учителей иностранного языка // Иностранные языки в высшей школе. – 2005. – № 1. – С. 83-87.
2. *Подопригорова Л. А.* Использование Интернета в обучении иностранным языкам // Иностранные языки в ВУЗе. – 2003. – № 5. – С. 25-31.
3. *Ситдикова И.* Комп'ютер поспішає на допомогу // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – № 1. – С. 116-119.
4. *Токменко О.* Інформаційні технології у викладанні іноземних мов: сьогодні і скрізь віки допомогу // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2006. – № 2. – С. 98-100.

5. Шевчук Т. В. Методика обучения иностранным языкам высших учебных заведениях. – М.: Просвещение, 1991. – 287 с.

Задача практического овладения иностранным языком требует поиска путей совершенствования как методики выработки речевых умений, так и большего внимания к организации языкового материала. В методической литературе освещается ряд вопросов, связанных с работой над лексикой. Однако существуют и определенные проблемы в формировании лексических навыков, необходимых для говорения.

Ключевые слова: говорение, как вид речевой деятельности; веб-ресурсы, глобальная сеть Интернет; развитие коммуникативных способностей; информационные технологии; WWW-проекты и E-mail-проекты; компетентностный подход.

Practical task of mastering a foreign language requires finding ways to improve production methods as speech skills and great attention to the organization of speech material. In the methodological literature highlights a number of issues associated with work on vocabulary. However, there are some problems in forming vocabulary skills necessary for speaking.

Keywords: speaking, as a kind of language activities, web resources, global Internet, the development of communication skills; information technologies; WWW-Projects and E-mail-projects; competence approach.

Русаченко Н. П.
Київський славістичний університет

СТАТУС МОРФОНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ МОВНИХ РІВНІВ

Визначено статус морфонології як проміжний між морфологією та фонологією. З'ясовано основні одиниці та завдання морфонологічного аналізу в синхронії і діячності.

Ключові слова: мовний рівень, морфонологія, словозміна, словотвір, чергування.

Мовна система, збудована ієрархічно, має у своєму складі підсистеми різного ступеня складності; взаємодія між ними є одним із яскравих виявів процесу розвитку мови. З намаганням дослідити мовні факти в усій різноманітності взаємозв'язків і завдяки цьому локалізувати їх у системі мови пов'язується **проблема** вивчення міжрівневих, міжкатегоріальних відношень [3, с. 3]. Поняття мовного рівня в сучасній лінгвістиці ще не має загальноприйнятого визначення, що зумовлює різне членування дослідниками мови на рівні і мовознавства на окремі дисципліни [6, с. 120]. Традиційним вихідним критерієм для виділення рівнів служать, як правило, основні одиниці мовної системи; останнім часом, воно здійснюється також на основі врахування різниці у функціях сегментних одиниць та способах їх організації.

Покажемо щодо останнього виявляється становлення морфонології, яка посідає своєрідне проміжне місце між морфологією та фонологією. **Метою** цієї статті є з'ясування місця морфонології в системі мовних рівнів. Відомо, що морфонологічний рівень мови утворюють фонемні і ті закономірності їх сполучуваності, які зумовлені положенням щодо морфем і призводять до варіювання тієї самої лінгвістичної одиниці в різних морфологічних умовах; звідси впливає найпростіше визначення морфонології як фонології морфем.

Вивчення морфонології загалом має сенс для тих мов, у яких зміна зовнішнього вигляду морфем є продуктивною і має регулярний характер (тобто для флективних). Так, складні за будовою і виразно структуровані ряди вокалічних і, особливо, консонантних чергувань, що їх зумовлює системне варіювання морфем однієї морфемі,